

F O A I E

pentru

minte, inimă si literatură.

No. 5.

Luni, 3. Februarie

1847.

А п т и - с к и а з л.

(Зрмаре.)

Дъпъче ромънїи пълъ дн сѣта а ба дъпъ Хс. п'аѣ авѣт а фаче кѣ скїаїї, есте де прїсос а не маї окъва кѣ де атѣте опї скъртъпата днтревъчїзне де стръмътъчїзнеа колонїлор романе песте Дъпъре; къчї шї зп копїл ар тревѣї сѣ пѣїѣ акѣм днтревареа: Да кѣ чїнеа кѣ о спрѣдѣеа пѣ пѣпъсѣторе трече песте скрїпторїї, карїї сїзпѣ лѣмїнат кѣ Да чїа с'а дешъртат кѣ тогѣл де да чї, — кѣ че лоцїкѣ ар пѣтѣ зїче, кѣ то дї романїї аѣ трекѣт днапої песте Дъпъре, маї вѣртос кѣ ачестѣ кѣ вѣнт то дї пѣ вїне ла пїчї зп скрїпторѣ? Іар дукѣ че е маї мѣлт, отѣл пострѣ а давгѣ, кѣ аѣ трекѣт шї о сѣмѣ де да чї кѣ романїї песте Дъпъре! Дн Да чїа лѣ Траїанѣ, дела Тїсѣ пълъ дн Нїстрѣ сѣнт а стѣзї песте шасѣ мїліоане де ромънї; прїп зрмаре треї пѣтрїмї дїн то дї локвїторїї! Де внде а венїт пѣмаї не жѣмѣтате ачестѣ мѣл дїме де оаменї? — Дар ачест пѣнтѣ се ва лѣмїна маї ла валле, внде вом ворѣї де лїмба ромънѣ дїн Да чїа шї де ачѣеа дїн Маchedonia шї Тессалїа. Іар а чѣм, сѣ vedem кѣм провеазѣ отѣл пострѣ кѣ сѣнт днтреварѣа Константїа чѣмлѣ маре

п'аѣ фост романї аїчї дн Да чїа. Дъпъче ворѣеште де пестаторнїчїа тронѣлѣї Romeї дъпъ Аврелианѣ, вїне ла Константїн шї зїче:

„— С'аѣ шї днтърдїт днтърѣдїа романїлор дн 2 ретѣнд ла апѣс Dioклетїан! кѣ Максимїан, шї ла ресерїт мареле Константїн! каре днскѣвожндѣсе дн анѣл 310! дн Царїград шї ла 331 фѣкѣнд подѣ песте Дъпъре, — не кѣм пѣ аѣ сѣпърат не да кї, карїї дн анїї ачѣїа аѣ прїїмїт православноїка крѣдїндѣ, дъпъ мемоарѣл лѣї Тертѣлианѣ асѣпра жїдовїлор! — Че (чї?) помелеште, кѣ ла сїподѣл Nikeїї дн анѣл 325 аѣ фост фадѣ шї дої епїскопї крѣштїнїї, зпѣл дїн Скїтїа. шї алѣл дїн партеа готїлор, пѣмїт Теофїл.“ —

— Кѣте фрасе атѣте неадеврѣрї! Нїчї одатѣ імперїѣл роман п'а фост днтпърдїт днтре Dioклетїан шї Massimian де о парте шї мареле Константїнѣ де алта. Нїчї одатѣ Dioклетїанѣ пѣ шїа статорнїчїт скаѣлѣл сѣѣ ла апѣс, чї дн Nikomedia. Іака адеврѣратѣл кѣре ал domnieї дела Dioклетїанѣ пълъ ла Константїнѣ: Dioклетїанѣ дн анѣл 284 їа фрѣпеле імперїѣлѣї; дн а. 286 їа соѣѣ не Massimianѣ Еркѣлѣл шї ла 292 маї пѣмеште 2 чѣсарї: не Галерїѣ шї не Константїѣ Клорѣ, татѣл ма-

релѣи Константинѣ. Акѣм сѣот 2 Августѣи шѣ 2 Чесарѣ; дар имперѣла нѣ ера дѣмпер дѣт: пѣтереа ера дѣмѣна лѣи Диоклетѣанѣ, фѣръ каре нѣменѣ нѣ пѣтеа дѣнтрепрѣнде нѣмѣк. — Ла 1. Маѣ аннѣла 305 Диоклетѣанѣ дѣн Нѣкомедѣа, Массѣмѣанѣ дѣн Медиоланѣ, дѣпѣнѣ амѣндоѣ диадѣмеле. Атѣнчѣ Галерѣи шѣ Константинѣ татѣла лѣи Константин се фак Августѣи, — дѣнкѣ одатѣ: татѣла лѣи Константин се фаче Август дѣпѣ че Диоклетѣанѣ се ланѣдѣ де диадѣмѣ. Ынде дар а дѣмпердѣт Диоклетѣанѣ имперѣл кѣ мареле Константинѣ? Константинѣ нѣа домпѣт нѣчѣ кѣар кѣ татѣла сѣѣ; пѣнтрѣкѣ Константинѣ дѣн тѣмпѣла ачѣста — а. 305—306 — се дѣдѣне опрѣт дѣн Рома ла кѣртеа лѣи Галерѣи; ѣар татѣла сѣѣ заче ла Евораѣ = Йорк дѣн Брѣтанѣа. Дар скапѣ Константин дѣн Рома шѣ фѣце ла татѣла сѣѣ, каре дѣндатѣ дѣпѣ ачѣста шѣ моаре — 25. Іѣліе ан. 306. — Атѣнчѣ солдадѣи дѣн Брѣтанѣа прокѣамѣ пе Константинѣ де Август, кѣнд ел ѣа нѣмаѣ тѣтѣла де Чесар; дар пѣпѣ ла а. 311 елѣ нѣ се мѣшкѣ дѣн Брѣтанѣа шѣ Галлѣа. Акѣм дѣнсѣ дѣн vedem пе елѣ дѣн Італѣа дѣн контра лѣи Массѣнтѣе, шѣ апоѣ дѣн Рома, дѣпѣ вѣтѣлѣа дѣла пѣнтеа Мѣлвѣе, аннѣла 312; ѣар император сѣнгѣр се фаче нѣмаѣ, дѣпѣче дѣн аннѣла 324 а дѣнvinc де тот пе Лѣчѣнѣи шѣ лѣа зчѣе дѣн контра жѣрѣмѣнѣтѣлѣи че ѣа фѣкѣт. Кѣм дар елѣ, сѣа пѣтѣт дѣнскѣзна ла аннѣла 310 дѣн Бѣзанѣдѣ, кѣнд атѣнчѣ ера дѣн Брѣтанѣа шѣ Галлѣа? — Дакѣ ачѣастѣ пѣштѣндѣ де вѣиѣада ачѣелѣвѣа че а свѣт крѣштѣнѣстѣмѣла пе тронѣл имперѣлѣи романѣ есте гроасѣ, — апоѣ че vom зѣче де ачѣеа че зрѣмеазѣ? Адѣ четѣт дѣн чѣтателе лѣи кѣвѣнте маѣ сѣс, кѣ Константинѣ нѣа сѣпѣрат пе дачѣ, пѣн-

трѣ-кѣ дѣпѣ мемоарѣла лѣи Тертѣліанѣ сѣ дѣн анѣ ачѣеѣа аѣ прѣимѣт крѣштѣнѣстѣмѣла. Ч фелѣ? А пѣтѣт шѣтѣ Тертѣліанѣ, кѣ дач сѣаѣ дѣнкрѣштѣнат сѣнт Константин, дѣн ан чѣѣ нѣмешѣте ел 310, 325, 331? Дар н шѣте ел, кѣ Тертѣліанѣ нѣ маѣ ера дѣн вѣиѣа дѣ пе тѣмпѣрѣле ачѣсте? Нѣ шѣте, кѣ Тертѣліанѣ а трѣѣт дѣн свѣта а 2а дѣпѣ Хс. шѣ ла дѣнчѣпѣтѣла свѣтеѣ а 3а? Нѣ шѣте, в елѣ вѣнѣшор ера трѣкѣт кѣнд а скрѣе ре нѣмѣта са. оперѣ „Аполоѣетѣкѣла“ сѣнт дѣм пѣратѣла Сѣптѣмѣе Северѣ, каре а дѣмпѣ рѣдѣт дѣла 193—211? Шѣ кѣ Аполоѣетѣкѣла а ешѣт ла лѣтѣнѣ орѣ дѣн аннѣла 193 орѣ 203? *) Кѣм поѣдѣ лѣи Тертѣліанѣ, кар дѣн аннѣла 203 ера вѣтрѣнѣ, сѣѣ маѣ адаѣн 120 аннѣ пѣпѣ ла имперѣл лѣи Константин

Маѣ дѣнколо зѣче, кѣ С. Нѣчѣта, ор Нѣкѣта, зрѣмѣторѣл лѣи Теофѣл епѣскопѣла готѣлор, а фѣкѣт дѣн монастѣреа са патр вѣсѣрѣчѣ: дѣнтрѣна ера лѣтѣрѣѣа дѣн лѣмѣ дачѣлор вѣссѣ, дѣн алѣа дѣн лѣмѣва еленѣкѣт дѣн а 3а дѣн лѣмѣва арѣменеаскѣ, дѣн а 4 се влѣстѣмаѣ драчѣи. Бѣне кѣ нѣаѣ зѣта пе а 4а; дѣнсѣмѣнеазѣ-дѣ-о вѣне. . — Дар пе дѣнтреѣ: де че нѣчѣ дѣнтрѣна лѣмѣва лѣтѣнѣ? Фѣръ а маѣ кѣзѣта чѣе сѣнт ачѣ Бѣссѣ, рѣспѣнсѣла е скѣрт ачѣста: кѣ епѣскопѣтѣла готѣлор лѣи Теофѣл, прѣн зрѣмар шѣ ал готѣлор лѣи Нѣчѣта — дакѣ зѣчѣ кѣ есте зрѣмѣторѣл лѣи Теофѣл — нѣавеа дѣн кѣпрѣнсѣла сѣѣ латѣнѣ орѣ романѣ. Де че De ачѣеа, кѣ епѣскопѣтѣла готѣлор лѣи Теофѣл нѣ каде нѣчѣ дѣн Дачѣа лѣи Траѣан адекѣ дѣн стѣнѣга Дѣнѣрѣе; нѣчѣ дѣн Дачѣи лѣи Аврѣліан: Пѣнтрѣкѣ Дачѣа лѣи Аврѣліан

*) Bezŕi Istorŕia vŕiserŕcheasŕ de paŕarn. Lesŕvŕo daks фаѣа 48.

ера дитре челле доаѣ Meziі — адекъ се форма дитр'о парте дин Serbia ші дитр'о парте де България; *) іар епископатъ готилор есте дн Mezia de жос, — саѣ дн партеа де жос а Българіеі, дитре Дѣпъре ші мѣстеле Етѣ. **) Аколо ераѣ негрешіт ші ачеі вессі, ші ретъшиде де геді, ші колоніі грече шчл.; іар готі ераѣ ші дн Dacia, — пѣмаі скаѣнъ епископал ера песте Дѣпъре дн партеа арѣтатъ.

Челле че не маі ворвеште вѣтѣл от дн маѣскрісъл сѣѣ, сѣнт тоате де пріос ші нічі къ маі аѣ а фаче къ орицінеа лімбеі ромѣне. Пентрѣ че? Пентрѣ къ дн сѣта а ба d. Xc., атѣт дѣпъ тѣртѣрісїреа історічїлор — дитре каріі ші скіавл Шафарїк — кѣт ші маі вѣртос дѣпъ патѣра лѣкрѣлѣ, лімба ромѣнъ а а вѣт форма са чеа де астѣзі; вїне сѣ те аѣцеллецеці — форма са, пѣ матерїа, пѣ мѣлдімеа ворвелор. Де знде штім поі ачеаста? Дин лімба ромѣнїлор де дїнкоаче де Дѣпъре, алѣтѣратъ не лѣнѣ лімба ромѣнїлор мacedonenї. Кѣчі дн сѣта а ба дѣпъ Xc. се статорнїческѣ маі вїне ромѣнїі де дїнколо дн мѣлдіі Machedonieї ші аї Тессалїеі, іар чеі де аїчі дн корѣна форматъ де алпїі Dacieї, — де Карпаці, ші де атѣчї п'а маі пѣтѣт фї днпѣртъшире дитре ромѣнїі чеі де дїнколо ші чеі де дїнкоаче атѣт де mare, ка сѣ прїїмеаекъ елле тот ачеллашї тіпѣ. Ачест іnteressant пѣтѣ се ва маі лѣтїна прїн челле вртѣтоаре.

Дн сѣта а шеаса днчепѣ днкрѣтѣ-

реле челле тарї алле словенїлор песте Дѣпъре дн імперїл византїнѣ. Днкъ българїі ашезѣндѣсе чева маі пайнте не цертїї Дѣпъреї, аѣ фост рїдїкат зп пѣрете дитре локѣрїле дин стїнга ші дитре челле дин дреапта Дѣпъреї. Дѣпъче вїнѣ словенїї, маі ѣтѣїѣ desnaționalizeаѣ не българї, апої се реварсѣ ка локѣстеле песте Macedonia, Tessalia ші Grecia. Аллѣнгаці кѣте одатъ де vizantinї, се днторчеаѣ дїнкоаче де Дѣпъре ші депѣнеаѣ прѣзіле лор, ші апої іар пѣвѣліеаѣ дїнколо. Атѣчї днчепѣ а се стрекѣра ші прїн оарекаре пѣрці алле Dacieї словенїї. Прїо мїжлокѣ Dacieї, прїн Ардеалѣ, пѣ се гѣсеште не атѣчї днкъ нічі о вртѣ де еї; дар ші прїн челлелалте пѣрці пѣмаі трекѣ, — пѣмаі се стрекоарѣ: пентрѣкъ нічі о історїе пѣ нїї поате арѣта аїчі. Дитре чеї маі пої а дескрїс днкрѣсѣрїле ачесте кѣпоскѣтѣл професор дела München, Fallmeyer *) ші Шафарїк. Ачеста дин вртѣ, каре а асѣдат мѣлт, ка сѣ гѣсеаскѣ словенї дн Dacia, тѣртѣрісеште, къ пѣ дѣ де вртеле лор історїче. Кѣвїнтеле лѣї **) сѣнт ачесте: „Дн ісвоаре пѣ се гѣсеште нічі о штіре деспре ачеста; нічі тѣкар пѣтеле лор (словенїлор дн Dacia) пѣ се кѣпоскѣ, ші пѣмаі дѣпъ пѣрере пѣнем пої аколо, не Мілошї“ шчл. Сѣ лѣсѣт къ іdentitateа пѣтелѣ Мілош къ Мілковѣ есте дешартъ, ші сѣ лѣсѣт къ пѣтеле Мілковѣ шчл. се есплїкъ де маі тѣрзіѣ; дар ворвеле зпїі словенѣ ка Шафарїк кѣтѣпѣлеск фоарте мѣлт. Іар дїнколо де Дѣпъре, дн

*) Eutrop. L. IX. C. 15.

**) Ulfilas a Gabelenz et Dr. Loebe. — Volum. I. pag. IX. in Prolegomenis.

*) Geschichte der Halbinsel Morea. I. Bnd. 1830. II. Bnd. 1836.

**) Slavische Alterthümer. II. 202

кѣрс де 200 annī, префакъ ші словенскъ тоате, дѣкѣт пѣмаі локвиторіі де не кѣлтіме тѣндімор аѣ ретас феріді, дѣтре каріі ші ромѣніі. Дар дѣ свѣта а 8а дѣчепѣ византініі а ресѣфла ші нѣ дѣпѣ тѣлт сѣптѣжѣгъ пе словеніі дін Гречіа ші Тессалиа, кѣ вѣ жѣгѣ дѣдоіт: ал пѣтереі ші ал крештіністѣлѣі. Атѣнчі елемѣнтѣл грек апѣкѣ деассѣпра ші ажѣтат де ачест дѣдоіт жѣгѣ містѣеште елемѣнтѣл словенѣл. Ачестіі сѣлѣт гречіі де астѣзі. *) Іар словеніі каріі скапѣ де сабіа византінімор, словеніі де лѣнгѣ Дѣпѣре, сѣпт пѣме де вѣлгаріі треѣ Дѣпѣреа ші дѣтемеіазѣ Domnialor дѣ свѣта а IXа аічі дѣтр'о парте фѣрте маре а Дачіеі, пе кареа прііміндѣ ші еі леѣеа крештінеаскѣ, кѣ ажѣторіѣл ачестеіа о дѣтінд ші маі тѣлт ші о дѣтѣресѣл. Атѣнчі, дѣ свѣта а IXа лімба ромѣнімор де песте Дѣпѣре, прііп дѣдоітѣл жѣгѣ ал пѣтереі ші ал літѣрѣіеі прііменште дѣфлѣінда лімбеі византіне; тот атѣнчі ші лімба ромѣнімор дін Дачіа лѣі Траіанѣ, прііп ачеллаш дѣдоіт жѣгѣ ал пѣтереі ші ал літѣрѣіеі вѣлгаре, орі вѣлгаро-словене прііменште інфлѣінда лімбеі словене. Маі дѣнаінте нѣ с'а пѣтѣт ачеаста нічі ла ромѣніі де дінколо дін партеа гречімор, нічі ла чеі де аічі дін партеа вѣлгарімор. Нѣ с'а пѣтѣт дінколо де Дѣпѣре; пентрѣкѣ гречістѣл дѣнаінте де ачеаста атѣт ера де кѣзѣт, дѣкѣт Константінѣ Порѣроценітѣл зіче кѣ тоатѣ Гречіа ера словенітѣ ші варварѣ. **) Дар нѣ с'а пѣтѣт нічі дінкоаче

де Дѣпѣре; пентрѣкѣ ам арѣтат, кѣ аічі нѣ с'аѣ статорнічіт маі пайнте словені. Дар чеа маі віе ші маі фѣрѣмоасѣ довадѣ о дѣ лімба поастрѣ дѣсаш аллѣтѣратѣ пе лѣнгѣ лімба маchedono-ромѣнімор. Авѣнчі амѣндоаѣ ачесте лімбі тот о фѣртѣ, тот о граматікѣ пѣпѣ ла челле маі амѣтѣрѣнѣ скімѣжѣчѣні, се деосебескѣ маі пѣмаі прііп ачееа, кѣ ачеаста де аічі а прііміт дін літѣрѣіа вѣлгарѣ орі словенѣл о тѣлдіме де кѣвінте словене, іар ачееа о тѣлдіме де кѣвінте грече: кѣчі, дѣмпреціѣрареа, кѣ пе л ші пе п латінѣ, дѣтре доаѣ вокале, поі ле-ам тѣзіат маі таре дѣкѣт еі — орі ачееа, кѣ дѣпѣ че дѣ сінгѣрїт ші поі ші еі зічет ам — аі — а — орі аѣ — фѣкѣт, дѣ тѣлдіт еі зікѣ: авем фѣкѣт — аведі фѣкѣт — іар поі ам — аді — фѣкѣт: ачесте нѣ дѣсемнеазѣ німік; прекѣшнічі ачееа, кѣ еі скімѣл сѣпетѣл ші пѣтереа літерелор в ші т ші п дѣнаінте де і кѣчі ачесте се афлѣ ші ла поі дѣ тоатѣ Moldavia, ші дѣтр'о парте а Ардеалѣлѣі. Дар лѣкрѣл челл маі де тіраре ші тот оdatѣ де чеа маі маре дѣмпортанѣл пентрѣ поі есте, кѣ маі тот ачелле кѣвінте пе каре поі ле-ам прііміт дѣла словені, еі ле-аѣ прііміт дѣла гречі! Дѣкѣ оdatѣ маі тот ачелле кѣвінте. Спре а се дѣкредітѣ да чінева деспре ачеаста, ажѣнде сѣ вазѣ ші пѣмаі вокавѣларіѣл дѣла Thunmann. *) Ачеаста пе дѣ чеа маі маре лѣміпѣ ассѣпра челлор че ам зіс деспре форма лімбеі ромѣне, ші деспре тімпѣл дѣ кареа а дѣчепѣт а прііміт інфлѣінде стрейне

*) Пе ларѣ се потѣ vedé ачесте дін історічіі византініі ла Фалмераіер Tom. I. ші префаѣа ла Tom. II.

**) Ἑσλαβώθη δὲ πᾶσα ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος. Const. Porphyrog. de Them. L. II., Them. 6.

*) Thunmann's Geschichte der Ost-Europäischen Völker. Seite 181—238. Conf. Wiener Jahrbücher der Literatur. 46ter Bnd. S. 97—103.

маї днсетнате. О феричитате а фост пентрѣ ромѣни, къ domnia вьларимор п'а динѣт тѣлт, рестѣрпате фінд де кѣмані; а жѣнце днсъ жѣгѣл лимвей словене, кареа а ретас ші дѣпъ ачееа ла пої, — ка лимѣв літѣрцікъ, ші ка лимѣв оффіціалѣ. Дін в сѣл ачестеї дін вртѣ дн лѣкрѣрїле адміністратїве але гѣверпелор че аѣ вртат дѣпъ ачееа, вїнѣ ачелле тѣлте пѣмірї словене date дїнѣтѣрїлор, сателор, дрегѣторїїлор шчл.

Атѣт дн лимѣа machedo-ромѣнѣ, кѣт ші дн чеа дако-ромѣнѣ, кѣвїтеле стрейне, — днтр'ачеаста словене, — сѣнт ромѣнїте, адекъ пѣмеле деклінате ші вервїї кѣпѣггаді дѣпъ формеле ромѣне. Ачееа стѣ формѣ есте днтреагѣ романѣ. Ба днкъ чееа че есте маї де мїраре, пѣмаї лимѣа ромѣнѣ а маї рецінѣт артікѣлѣ челлѣ векиѣ ал лимѣелор італїче ла вртѣ, дѣпѣче сорорїле еї тоате днрїзрїте преа тѣлт де лимѣа цертанѣ л-аѣ пердѣт дела вртѣ шї'л аѣ асѣзї днпїнте. Кѣтѣк артікѣлѣ дн лимѣеле челле веки алле Італїеї де мїжлок а фост ла врта пѣмелор, се кѣпоаште лѣмпїнат аналїзѣнд артікѣлѣ латїнѣ, — орї маї вїне скїмѣвчївнїле пѣмелор дн казѣрї дѣпъ артікѣлѣ ромѣнѣ ші дѣпъ челлѣ вѣврїк, дін ретѣшїца ачестеї лимѣе дн тавлеле еѣгѣвїнїче.*) —

(Ва врта.)

Трѣсѣрї вшѣре дін історїа Полонїеї.

Дн зїлеле пѣстрѣ чїтїм дестѣле лѣкрѣрї ші скїмѣврї деспре Полонїа, не каре

кѣпоскѣторїлор де лимѣї стрѣїне ле есте вшор але днцелече, пентрѣкъ внї ка ачєїа пот аве прекѣпошїнде історїче, статїстїче шї цеографїче, фѣрѣ каре чїтїреа неар фолосї преа пѣдїн. Дар чеї карїї пѣ пѣтем чїтї дн лимѣї стрѣїне? — Іатѣ вї естракт дін історїа Полонїеї.

Полонїа, о царѣ, о паціе, вї стат, де о мїе анї ренѣмїтѣ маї тѣлт прїн пепорочїрї, дн тот декѣрсѣл історїеї сале дѣ вѣрѣадїлор де стат, історїчїлор, domnїторїлор шї тѣтѣрор паціїлор челе маї пѣтрѣпзетѣре днѣвѣдѣтѣрї шї фѣатѣрї дожѣнїтѣре, іар окїлѣї неїнтересат дї днсѣлѣ маї маре інѣрес декѣт орї каре алтѣ царѣ дін веакѣрїле антїче, мїжлокїї ші пѣѣ. Полонїа, кареа есте чел маї маре шес ал Европєї, днїтїмпѣл флѣреї сале днпреѣлѣ кѣ Літѣванїа се днпїндеа не 13 мїї мїлѣрпѣтрате кѣ врео 15 мїліоане ші маї вїне де лѣкѣиторї, песте карїї domnia 100 мїї фамїлії арістократїче астфелїѣ, днкѣт лѣкѣиторїї пѣ се вѣкѣра пїчї де лївертатѣеа ренѣлїчеї лор, пїчї кїар де пѣтѣпѣтѣл чел родїторїѣ. Грѣѣ, секарѣ, іп, летне, мїере шї чеарѣ, каї фѣрѣмошї, чѣрзї марї де вїте вораѣрате, пѣтѣрїдїнїтѣ кѣтѣдїме де саре фѣчѣа вогѣдїа фїреаскѣ шї комерчїалѣ а Полонїеї; рѣжѣрї пѣскѣсе шї марї о кѣрта спре марѣеа валтїкъ шї спре чеа неагрѣ; днсъ афарѣ дін Варшавїа, Бромѣберг, Пѣсен шї днкъ кѣтеѣа четѣдї спре марцїнеа Сїлесїеї індѣстрїа шї месерїїле ера пѣрѣсїте; вїчѣл (кѣрѣвачѣл) воїерїлор ера сѣфлетѣл екопѣмїеї паціонале, іар вѣдїа сѣгрѣта орї че лѣкраре а спїрїтѣлѣї паціонал. Полонїа ера дара челор маї кѣшпїлїте конѣраїзѣчерї; чел маї мїк дін тѣте релеле сале ера тѣрѣмеле де лѣпї шї де алте фѣре

*) Rudimenta linguae Umbricae, a Grotfend. Hannoverae 1835—1839. VIII. particulae.

ръпнѣоре. Попоръа Полоніеі, зп рат де сартаді кѣм крѣд зпнї, славі кѣраді кѣм крѣд алдії, аместек де сартаді префѣкці кѣ славі, вѣлѣ оаръ ка лонговарзії неам џерман кѣ італіенї дп Італїа сѣперїоре, кѣм ар фї дндемѣлѣ кѣторва а крѣде, дп тімпѣл фїорѣселор дѣвѣлзірі де варварї, годї шї хвнї, їар маї вѣртос дп лѣпта де дѣл сѣте апї пѣртатѣ кѣ џерманїї, кѣм шї прїп џеарта партїделор кѣдїгѣ о неспѣсѣ дѣковоїечѣне еластікѣ, ел зпїа дп характеръа сѣѣ сѣпѣпере шї червїчіе (дѣржіе), сервілісм шї трѣфіе патріотїкѣ.

Дпн веакѣа ал 7 леа е кѣпоскѣт зп рат де славопї сѣпт пѣме де Лехї, карїї сѣпт прїпчїпеле лор Пїаст не ла а. 840 се ашесаръ не шесѣрї дптре рїзрїле Вістѣла шї Варта. Алт прїпчїпе ал лор апѣме Мічіслов дпсѣрѣндѣсе кѣ Домѣровка фїїа реџелѣі Боемїеї прїмі вѣтезѣа не ла а. 965 дѣпѣ Хс. шї дппрезѣлѣ кѣ ел дпсѣш попоръа, каре апої кѣтрѣ апѣа 1000 се пѣтїі Полоп, адїкѣ слав кѣтпѣеап, пѣптрѣкѣ лѣкѣїа не шесѣрї. Полопїї не ла а. 1139 сѣпт зртамшїї де секѣа вѣрѣѣтеск аї лѣї Пїаст се тѣїаръ дп маї тѣлте прїпчїпате. Попоръа ачеста лѣптѣндѣсе пѣкѣр. мат спре а кѣпрїнде џїпѣтѣрї прїп преџїзр, аѣеа тарџїпеле статѣлѣї сѣѣ пѣрѣреа несігѣр, їар дп лѣвптрѣл сѣѣ пѣ аѣеа алтѣ легѣтїпте, дѣкѣт кѣџетѣл кѣ тоџїсѣпт де о вїдѣ, кѣ аѣ домпнїорї тот дпн о фамїліе, адїкѣ тот дпн Пїаџїї дѣла 840 пѣлѣ ла 1370 шї пѣмеле комѣп де лехї сѣѣ полопї. Дар ачѣастѣ зпїме, карѣа ста маї тѣлт дп о пѣрере шї дп сіпѣдѣ дѣкѣт дп о фортѣ легалѣ, дпкорѣѣ кѣ тѣлтѣ пѣтере фантасіа лор шї дї дпсѣфлѣдї пѣптрѣ џеа маї дпфѣлѣкѣратѣ апѣраре де патріе. Кѣ тѣте

ачѣстеа полопїлор лї се дптѣтплѣ ка шї алтор ѣменї лїпсїдї де леџї кѣзѣшѣїтѣре пѣптрѣ лїбертате шї предомпнїдї пѣтмаї де сіпѣдѣ іпїтїї; еї се рѣпїрѣ де тѣте пѣтїтеле полїтїче, дпкѣт ла партеа џеа маї таре а патріѣдїлор полопї, адїкѣ а воїерїлор, кѣчї пѣтмаї еї ера патріѣдї, каракѣрѣл репѣвѣлікан пїчї одатѣ пѣ сѣаѣ пѣтѣтформа дѣплїн. џе е дрепт, еї авѣрѣ вѣрѣвадї дп аѣѣвѣр тарї, кѣ карїї сѣ ар пѣтеа трѣїорї џе репѣвѣлікѣ лїберѣ, карїї кѣ зп фѣлжѣпеск зпїа тѣрїе де вѣрѣвадї шї џеперосїтате де репѣвѣліканї. Аша дп історїа Полопїеї се фѣкѣрѣ непѣрїторї зпїї ка Тарповскї, Замѣскї, Золкїѣфскї ш. а., фѣрѣ а епѣтѣра не ероїї зїлелор поастре. Дпн контрѣ алдії дпвїпшїї де тѣрѣвѣѣнеа партїзанїлор се арѣкарѣ дп вѣраџеле стрѣпїлор шї дпшї вѣндѣрѣ патріа ла дѣшманї. Аша Полопїа ка стат се лѣптѣ кѣ рѣѣа фѣндѣментал дпн констїтѣџїа са, пѣлѣ кѣлѣ апѣсе кѣ ачелаш. Се џїе, кѣ дп репѣвѣліка Полопїеї домпнїа прїпчїпѣл соџїалїтѣџїї їар пѣ ал зпїтѣџїї. Арѣореле лїбертѣџїї каре дп Полопїа домпнїсе 400 апї маї пїпїте дѣкѣт дп алте статѣрї еѣропене, пѣ аѣеа рѣдѣџїнї, дпкѣт џеа дїпѣтїе фортѣлѣ дп сѣлѣсе шї дп рѣстѣрпѣ. Дрептѣл де а леџереа домпнїорїлѣї џїнеа не партїделе полїтїче пѣрѣреа дѣсѣпїте, пѣрѣреа дѣшманѣ шї дпвершѣпате; де кѣте орї аѣѣеа, де атѣтеа орї се тѣрѣѣра шї маї тѣлт. Лїбертате шї леџе чївїлѣ пѣптрѣ глѣте пѣ пѣтеа прїнде лок, пѣптрѣкѣ дп Полопїа ера дп кѣїетѣрѣ де крѣдїнѣџ полїтїкѣ: „Сїпѣр воїерїл есте џетѣџеап де стат.“ Кѣдї воїерї, атѣдї сѣѣеранї. Дар еї пїчї одатѣ пѣаѣ прїчѣпѣт перїкѣлосїтатеа ачѣстеї сѣѣеранїтѣдї невоїаше, кѣчї пѣ прїчѣнеа каре е скопѣл

статълѣ. Де ачѣ вртѣ, къ воіеріи пѣ дїнеа къ domitorіѣл, къ атѣт маї пѣдїи цѣранїи къ воіерїи. Аша пація дшї пердѣ kondїїле пеатѣрвѣрїи сале зна дѣпѣ алта; маї ѣптеї Сїлесїа шї Odera, апої тѣреа валтїкъ, дѣпѣ ачееа Нїпрѣл, дп вртѣ Карпадії. Іар зн стат каре е лїпсїт де марцінї фїреці тарї, каре есте тѣїат дела таре шї каре пѣ пѣте ажвпце дп сїпѣл сѣѣ ла о знїтате таре, ва сѣрвї totdeавна ка пред де лѣптѣ а політїчеї вѣчїнїлор.

Історїа Полонїеї пѣлѣ ла а. 1000 п'аре врепн їнтерес. Пе ла 1025 сѣпт Болеслав I. хотарѣле ачествї стат се дпгїндеа дела тареа валтїкъ (пе знде есте астѣзї Прѣсїа) пѣлѣ ла Кїев (дп Рѣсїа де астѣзї); ачелаш Болеслав вѣпрїнсе къ арте Боемїа, Моравїа, Лавзїд шї Маїсен, стрѣвѣтѣнд пѣлѣ ла Магдебург. Непорочїреа се дпчепѣ атѣпчї, кънд Болеслав III. дппѣрцї статѣл дптре чеї патрѣ фїї аї сѣї; нептрѣ къ де шї ел фїїлѣї сѣѣ маї таре ка domitorїѣлѣ дп Кракавїа пе агѣпчї къпїталѣ дї dede зн фелїѣ де сѣпремїтате песте чеїлалдї, дар къ ачѣаста тѣлцї пѣтаї дппѣрекерїле, ка дп Рома сѣпт фїїї лѣї Константїн, аї лѣї Теодосїе шї ка орї знде дп алте статѣрї дппѣрцїте дптре фрадї. Акѣм дпчепѣ а се форма о domnie де фамїлії дп лок де domnia знѣї сѣѣ алтеї персѣне. Пе ла 1230 Полонїа слѣвї, дпкѣт сѣпт Конрад domнѣл Масовїеї (знде е астѣзї Варшавїа) се черѣ ажвторїѣл пѣтерпїчїлор кавалерї немдѣцїї дп контра Прѣсїенїлор, шї пѣлѣ ла 1404 пердѣ тареа валтїкъ. Че е дрепт Владїслав I. Локїетек ла а. 1305 се дпкоронѣ де реце ал Кракавїеї, знї пѣрцїле Полонїеї маї стрїнс; дпсѣ преа тѣрзїѣ. Немдїї аѣ шї стрѣ-

вѣтѣт а сѣѣшїа дїп статѣл полон шї а се дпкѣїва дптре еї, дпкѣт Касїмїр пѣмїт таре ле шї прївїт ка реорганїсѣторїѣ ал статѣлѣ фѣ сїлїт а лѣса немдїлор дп пачѣа дела Калїш 1343 дїпѣтѣрїле Odereї шї але Вїстѣлеї-де-жос. Дптр'ачееа ачел реце мїлѣтос фѣ атѣт маї порочїт къ регѣларѣа вїедеї чївїле, дрептате, поліціе шчл. Ел дптѣрї шї скѣтї орашеле, скѣпѣндѣле де тїранїсѣлѣ воїерїлор, патронї тѣлѣт шї пе еврей, към се сїпѣне маї тѣлѣт дїп їѣвїреа шї фаворѣл дп каре авѣа пе дїїтѣреа са Естер, каре ера де пеам еврееск; вртареа фѣ, къ еврейї дѣпѣ тїмпѣрї трасерѣ ла сїне месерїїле шї комерчїѣл ванїлор, їар фѣрїчїреа націоналѣ а полонїлор о сѣгрѣтарѣ къ тотѣл. Фїреце къ еврейї ка попор стрїнї, дѣштѣнїдї къ вѣрѣнїї атѣт де таре маї вѣртос дп ачеле веакѣрї маї алес дїп прїчїна релѣеї, орї знде пѣтеа, фѣчѣа рѣѣ вѣрѣнїлор, карїї дпкѣ пѣї крѣда де кѣте орї ле венїа вїне. — Кѣ Касїмїр се стїнсе лїнїа вѣрѣвѣтеаскѣ а domitorїлор дїп фамїліа лѣї Пїаст. Акѣм воїерїтеа, къреї дпкѣ Владїслав IV. пе ла 1331 дї dedese зн фелїѣ де діетѣ, їар Касїмїр таре ле дп діета дела Вїслїда ла 1347 дї фѣкѣсе шї парте дїп пѣтереа ле дїївїтївѣ, дпчепѣ а'шї вїнде гласѣрїле ла клїропотїї тронѣрїлор нептрѣ прївїлеціѣрї персѣнале че сторчѣа дела еї. Аша паргїделе воїерїлор къѣтѣнд а се фолосї де стрѣмтѣрареа клїропотїлор короанїї се пѣлѣда зна песте алта шї тѣте песте попор. Сѣпт Лѣдовїк дела 1370 пѣлѣ ла 1382 Полонїа се знї къ Ъпгарїа, дпсѣ фѣрѣ нїчї зн фолос. (Ђрмеазѣ.)

ЛЪПЪЛ ШИ ОАЕА.

Лъпъл adesea се дъчеркасе
Съ дъле оаеа дин ал еї парк,
Дар кънї аперї пз'цї'а лъсасе
Нїчї съ ажънгъ пльъ ла дарк.

Къ дарърї тълте амъте кънї,
Пъртънд о маскъ д'апърътор,
Дъчелъ оаеа щїї ка пьгънї,
Ш' амъндої плеакъ дъчетїшор.

„Еъ сѣт къ тїне тот де о леце,
Де че, фетїцъ, тѣ аї сперїат?
Лъпъл щїї е фрате, ел те протеце,
Шї тогд'аъна тѣ а ажътат.

Аїд дъпрезпъ ла преъмларе
Съ веzi преа вїне кѣт те ївекъ;
Еъ пз сѣт варбар щїї ка кътаре,
Не тоатъ лътеа о тьптъвекъ.“

Ажънг одатъ ла о гърлїцъ;
Оаеа с'о треакъ се дъчерка;
Лъпъл дї зїче: „Драгъ фетїцъ,
Мїе пз'мї плаче зртареа та.

Дин свєсл апей, ддї зїк, пз терце,
Къ'мї фачї талазърї шї ть дъчї,
Ш' атънчїа лъпъл о съ алерце
Съ те тьпънче, ка съ пз тречї.“

— Аша, стъпъне, дин жос е вїне
Съ трек гърлїца къ Дътнеата?
— Ба пз, фетїцъ, къ тот пе тїне
Зътонїнд ана, м' еї дънека!

Оаеа вїет веде къ е 'пчелатъ,
Шї свєар одатъ де сперїат.
Бн къне азде, алеаргъ 'ндатъ
С'о їа дин гїара челвї тьрват.

Лъпта е таре, шї пз се щїе
Каре дїнтр'жншїї ва фї дъвїнс,
Лъпъл о щїне свъ протеце,
Къпеле таре се веде 'мпїнс.

Д' ача е вїне ка тодї съ фзгъ
Де лъп къ маскъ кѣт вор пзтеа;
Пе песїмщїте мї дї дъжзгъ,
Шї 'ндатъ, тоартеа о вор ведеа.

К. В.

Дъщїїндърї лїтераре.

Лїтератъра вїсерїчеаскъ дъль фаче
пашї ла ромънї. Де кърънд сосїръ шї
ла Редакцїе:

КЪВЪНТЪРї ВІСЕРІЧЕЩї, деспре
челе шепте пькате де къпетенїе пе дъ-
тїнечїле пьръсемїлор, прелъкрате де Те о-
дор Аарон, саъ тїпърїт дъ тїпографїа дїа
Бзда, шї се пот къмпъра къ 16 крї арц-
вн есемпларїв.

Прїо тїжлочїреа авторълвї есемпларе
вор фї депъсе ла зршътоаре локърї чеп-
траме: Дъ Орадїа таре ла канцеларїа епї-
скопеаскъ, прекът шї дъ Блаж тот ла
канцеларїа епїскопеаскъ. Дъ Брашов ла
ч. редакцїе а Газетеї. Дъ Сївїїз ла Д.
Нїколае Манїѣ. Дъ Арад ла Д. проф.
Гавра. Дъ Аїд ла Д. Алесандръ Моллар.
Дъ Бзда ла авторъл.

Ачї ла Брашов песте пзцїн вор лъса
тїпарївл алте шепте предїче фзътоасе
сѣт тїтъла: **ЧЕЛЕ ШЕПТЕ ВІРТЪЩї**,
саъ фанте вьне де къпетенїе, традъсе шї
дътокмїте пентрв орї че крещїн кълтїватъ
де Нїколаѣ Велїа Тїнкъ, парох шї про-
фесор де теологїе ла Вершед. Предъл
кърцеї дъ вом аръта дъдатъ чел ва де-
фїце Д. пропрїетарїв ал кърцїї.